

Majnár Zsolt

A keresztyénség és a keleti vallások tanításainak összefüggései és ellentmondásai 1.

E tanulmány az 1996. november 8-i LMK-n, Békésen elhangzott előadás átdolgozása

A szerkesztő előszava

Ma már meg sem lepődünk azon, ha Európa országaiban idegen vallások képviselői, hittérítői jelennek meg. Baptista hiteleink harcoltak a vallás- és szólásszabadságért: hogy minden embernek adassék meg az az alapvető jog, hogy hitét megvallja mások előtt. Mi, kései utodok sem vitatjuk el e jogot senkitől. Ugyanakkor Jézus Krisztusban nyert életünk a legdrágább kincsünk, melyet nem vehet el tőlünk és gyermekeinktől senki. Védelmeznünk kell értékeinket, de úgy, hogy ezzel mások szabadságát nem korlátozhatjuk. Mit tegyünk hát? Nézzünk szembe a mássággal, ismerjük meg, ismerjük ki, és ezzel együtt mutassuk fel saját hitbeli kincseink mindenekfeletti értékét. Hitheli meggyőződés és vallási kérdések vitája soha nem dönthető el az erőszak eszközeivel. „Hadakozásunk fegyverei nem testiek, hanem erősek az Isten kezében erődítmények lerombolására. Ezekkel rombolunk le minden okoskodást és minden magasztalat, amelyet az Isten ismeretével szemben emeltek, és foglyul ejtünk minden gondolatot a Krisztus iránti engedelmségre...” (2Kor 10:4-5). E munkánkban ad jelentős segítséget Majnár Zsolt szolgatársunk előadása.

Előszó

A vallásra is érvényes az, amit Goethe a nyelvről mondott: „aki egyet ismer, nem ismer egyet sem”¹. Tudjuk, hogy ez nem teljesen igaz, hiszen nem mindenkinek adatik meg több földi nyelv ismerete.

Azt viszont bizonyosan állíthatjuk, hogy minden vallás a sajátját tartja egyedül igaznak és „üdvözítőnek”. Mindenki kijelenti, hogy övé az abszolút igazság, és ezért minden más tanítást csekélyebb értékűnek ítélnék. Rendkívül fontos tisztáznunk, hogy mivel próbálják alátámasztani az elsőbbségi jogot minden felett, és miért tulajdonítanak csekélyebb értéket minden más elképzelésnek.

Mi, keresztyének hittel valljuk, hogy az egyedüli igazság Jézus Krisztusban lelhető fel. „*Én vagyok az út, az igazság és az élet, és senki se mehet az Atyához, csakis énáltalam*” (Jn 14:6) – fogalmazza meg Jézus. De hogyan állja meg ez az isteni kijelentés a történelem forrásaiban és a vallások tanításainak az összefüggéseiben a helyét? Akkor, amikor tudjuk, hogy a nem keresztyén emberek minden fogalmat a Bibliából vesznek ki és új tartalommal ruháznak fel? Ezekre a kérdésekre – a teljesség igénye nélkül –, megpróbálunk választ találni a következő sorokban.

I. Vallás és vallásalapítók

1. Rövid ismertető

Az árja vallás (Kr. e. 3. évezred) képviselői hogy miben hittek és milyen vallási szertartásokat végeztek, azt az Indiában történt letelepedésük után a szent könyvükből, a Védákból tudhatjuk meg.

A védikus vallás (Kr. e. 2. évezred közepe-től kb. a Kr. e. 1. évezred elejéig állt fenn Indiában. A totemizmust, az őslakosság vallási hiedelmeit és az ősi szokásokat a korábbi varázslókból szerveződött, s zárt

A hinduizmus néhány kifejezése

- ◆ **ablucio** (mosakodás): azért végzik e vallás hívei, hogy megtisztuljanak, amikor vizet szórnak testük különböző részeire
- ◆ **attribútum**: valakinek vagy valaminek sajátja, ami jellemző rá
- ◆ **avatar**: Visnu különböző inkarnációira adott név
- ◆ **bráhman**: az első hindu kaszt tagja; a bráhmanok tanulmányozzák a szent szövegeket
- ◆ **eposz**: általában hosszú elbeszélő költemény, ami egy legendás hős tetteit mondja el
- ◆ **inkarnáció** (megtestesülés)
- ◆ **karma**: az az elv, amely szerint egy emberi élet csak az életek láncolatának egy szeme, minden élet boldogsága az előzőben végrehajtott cselekedetektől függ
- ◆ **kaszt**: Indiában az a zárt társadalmi csoport, amelyhez az ember születésétől fogva tartozik, és amelyen nem változtathat egész élete során
- ◆ **a reinkarnáció**: új alakban való megjelenés, a halál utáni új élet új testben

Kína öt szent hegycsúcsának egyike, a Huang Shan

A három doktrína együttese

A taoizmus és a konfucianizmus mellett Kínában a buddhizmus is elterjedt a Kr. e. 2. századtól.

E három vallás kölcsönösen hatott egymásra. A 16. és 17. században egy mozgalom meg is kísérelte egyesítésüket.

A legtöbb kínai mindhárom vallást gyakorolja. Így Buddhát, Konfuciuszt és Lao-cét gyakran egymás mellett ábrázolták (lásd lent). A legenda úgy tartja, hogy Lao-ce és Konfuciusz találkoztak egymással életük folyamán.

Konfuciánusok, taoisták vagy buddhisták, mind ellátogattak a Tai Shanra, az egyik szent hegyre, melynek oldalában számos templomot építettek.

csoporthoz tömörült „törvénytudók” (brahmanok) foglalták össze.

Elő-India honi vallását, amelyhez ma a szubkontinens lakóinak kb. kétharmada tartozik, brahmanizmusnak vagy hinduizmusnak nevezik. Az Észak-Indiába benyomuló muszlimok az Indus-vidék lakóit hinduknak nevezték. Mi a hinduizmus? Önmagukat az emberiség örök vallásának tekintik, de a történelem folyamán fellépő isteni inkarnációkat a mindenkor új, a változó körülményeit számukra megfelelő módon hirdetik és értelmezik. Nem alapított, hanem alakulóban lévő vallás. A hinduizmusban vagy brahmanizmusban legjellemzőbb a pluralizmus, a sokféleség. Mindenki maga választja meg, hogy melyik istenben higgyen. A hin-

duizmusnak nincs vallásalapítója és nincsenek prófétái. Ezt a hívek úgy tekintik, mint vallásuk isteni eredetének a bizonyítékát.

A brahmanizmus tehát a védikus vallás helyébe lépett kasztrendszer. Az Kr. e. 1. évezred elején az árják által meghódított Indus és Gangesz völgyében számos despotikus állam jött létre, amelyek közül az i.e. 6. században két nagyobb állam emelkedett ki: egyik a Gangesz völgyében (Magádh), a másik pedig az Indus völgyében (Kósala).

A brahmanizmusnak volt egy oldalága, az ún. dzsainizmus vagy dzsinizmus. Tanításuk szerint önfegyelmet, sőt aszkézist kell gyakorolni. A dzsainizmus szerzetesrendet alapított. A szerzetes egyetlen élőlényt se bánt, nincs magántulajdona, húst nem eszik, a vizet szűri, nehogy élőlényt nyeljen le, sőt jártában szája és orra előtt kendőt hord, seprővel maga előtt tisztítja az utat, nehogy élőlényt lélegezzen be vagy taposson el. Sajat életét viszont nem kíméli. Az öngyilkosság a legnagyobb érdem, amely a Nirvánába vezeti őket.

A kínai szinkretista népvallás az univerzizmus, ősi kínai vallás, konfucianizmus, taoizmus és buddhizmus. A kínai vallás alapja a két őselem (őserő), a Jin és a Jang harmóniája, amelyek a teremtő és fenntartó ősi alapelvekben, a legfőbb világnyelvben, a „tao”-ban egyesülnek. A kínai birodalmi ősvallást a Kr. e. 6. században Kung Fu-ce (Konfuciusz) gyakorlati és erkölcsi rendszerbe foglalta. Konfuciusz kortársa, Lao-ce pedig elmélyítette a Tao ősi vallás tanítását. Szerinte a léleknek a külső világtól elfordulva, belső megtisztulás és misztikus átélés révén azonosulni kell a Taoval.

Az ősvallás lényegét, tanításait és vallási gyakorlatát a későbbiekben Konfuciusz és tanítványai gyűjtötték össze. A konfucianizmus annak a szellemi küzdelemnek az eredményeként jött létre, amely a régi birodalmi vallás, az ősszínai Tao-felfogás misztikus-mágikus eszméinek túlbujánzása ellen folyt. Konfuciusz megtisztítva kívánta helyreállítani a régi tanításokat. A család és az állam céljaira használható erkölccsant hirdetett, tanítása a kínaiság megtestesítője lett. Konfuciusz szerint Tao az az ősprincipium, amely minden dolognak az összetartó ereje.

Kung Fu-ce világképének központjában is a Tao áll, de nem mágikus erejét és hatásait emeli ki. Kung Fu-ce tulajdonképpen nem vallási reformátor, hanem erkölccsant volt. Eszménye a „zsen” (emberség), a patriarkális érzélem. Erkölccsosságában, humanitásában találja meg a békességét. Kung Fu-ce etikájának alapja a jóakarati erejébe vetett optimista hit.

Lao-ce, az „öreg mester”, a kínai szellemi élet másik óriása, aki Kr. e. 604–517 között élt mint császári levéltáros. A korabeli Csü-dinastia hanyatlása idején elhagyta hivatalát és hazáját. A hagyomány szerint a határon való átkeléskor írta meg a Tao te-king (Könyv a világtörvényről és annak

Brahma, a hinduizmus legfőbb istene

hatásáról) c. könyvét. Lao-ce gondolkodásának középpontjában is a „Tao” állt. „A Tao a világ okosa, mivel belőle keletkezett minden. A Tao a mindenség összetartó törvénye és a világrendi erkölcsi alapja, amelyhez vissza kell térnie az embernek.”² Ez a „visszatérés” Lao-ce erkölcsi ideálja. Szerinte a Tao minden létezés örökkévaló ősforrása, és szubsztanciális erő, amely mindent létrehoz. Ez tehát a mindent magába foglaló örökkévalóság legfőbb „világelve”. Lao-ce követői (taoisták) azt állították a Taóról, hogy az immanens, értelmes, de személy feletti természettörvény. Az egyben az öslét is. Poláris kettéválásából jött létre az ég és a föld. A Tao tartja fenn a két alaperő egyensúlyát. Fő céljuk azoknak az akadályoknak az eltávolítása, amelyek fékezik a „csi” áramlását. Az energia az élet ereje, és a taoisták imádták az életet.

Az „egyetemes összhang elve” szerint a jelenségek összessége két egymást kiegészítő és egymással harmóniában lévő alapelvre (őselem, őserő) vezethető vissza: a *jang* és a *jin* elvére. A két harmonikus őselem közül a *jang* a pozitív (a magasság, fény, meleg, megtermékenyítés „férfias” elve), a *jin* pedig a negatív erőt jelenti (mélység, árnyék, hideg, befogadás „nőies” elve). Ezek a fogalmak az istenek (sen) és a démonok (kwei) ősi kettősségének hordozói. A két őserő, a *jang* és a *jin* kiegészítik egymást, de nem ellentétei egymásnak. Együttműködésük hozza létre a kozmosz valamennyi jelenségét. Ez a két erő nem más, mint a

„Minden-Egy”, az állandó változásban lévő létező két oldala. A jangnak megfelel az emberben a sen, ami az égi lelket jelöli, a jinnek pedig a kwei, amely a földi lelket jelenti. De erről az előbbieken már szoltunk. Az ember tehát a makrokozmosz kicsinyített mása, a mikrokozmosz – mondják a taoisták.

A buddhizmus azoknak a körében jött létre Indiában, akik a brahmanizmus által szentesített kasztrendszer elnyomása alatt szenvedtek. Ennek megalapítója a vallási hagyomány szerint sziddhárta Gautama Buddha (Kr. e. 560-480). Buddha hét évi önsanyargatás után „megvilágosodott”, felismerte a reinkarnáció igazságát, a szenvedés okát és megszüntetésének a módját. A megvilágosodása után még hét napig keresztbe tett lábakkal ült a Bó-fa alatt és élvezte a szabadulás örömét. A szenvedő emberiség érdekében elhatározta a „tan” hirdetését. Már Buddha életében létrejött a „sangha”, a buddhista gyülekezet. Nem írta le tanításait, hanem sok civakodás után a tanítványai foglalták azokat írásba.

A mahájána buddhizmus kialakulása a Kr. u. 1–2. sz. fordulójára tehető. A 3. buddhista zsinaton dolgozták ki és hagyták jóvá több eszméjét. A mahájána misztikája szerint „öt emberi buddha” (mánusi-buddha) emelkedik ki a számtalan buddha közül. Ezek: Kvakuvashanda, Kanakamuni, Kásjapa és Gautama Buddha – akik már előző világekorszakokban megjelentek a földön, valamint az eljövendő világekorszak buddhája: Maitreja.

A mahájána buddhizmus felekezetei közül csak a legfontosabbakat emeljük ki, mivel a mahájána számos formája, felekezete és alfelekezete van.

A Tiszta Föld buddhizmus (Pure Land Buddhism), amely Kinában és Japánban vált népszerűvé, arra a Buddhára koncentrál, akit Indiában Amitabhának, Kinában Omitu funak és Japánban Amidának hívnak. A Tiszta Föld szektáját Hónen Shánin alapította 1275-ben. Tanítása szerint aki Amidá, a „Határtalan Fény Buddhájára” (Amitábhá) támaszkodik és az ő nevével fohászskodik, az Paradicsomba (dzsódo) kerül. Ő

Buddha a fügefű alatt Bódh Gajában, ahol „megvilágosodott”

megrajzolta a Tiszta Föld Paradicsomának pompáját és részletezte az odajutás módját és feltételeit is.

A Zen buddhizmus majdnem tökéletes ellentéte az Amidának. A Zen buddhizmust Kr. u. 1191 körül egy Eisza

Buddha születése

Buddha lábnyomata

A buddhizmus kezdetén nem készítettek festményt, sem szobrot Buddháról, mert úgy gondolták, egyszerűen lehetetlen ábrázolni egy ilyen kivételes személyiséget.

Szimbólumokat használtak helyette, mint amilyen a járásának nyoma. Koreában, Hacin templomában a szerzetesek több mint 81 ezer, az alábbiakhoz hasonló fadarabot őriznek.

Ezek Buddha lábnyomát ábrázolják bevésített szövegekkel.

Buddha egyéb jelképei: a kerék – az élet és a kozmosz szimbóluma, továbbá a napernyő és a trón mint a tekintély jelképei; a lótusz a tisztaságot megjelenítő virág; és a fehér elefánt, mellyel Buddha anyja álmodott a gyermek születése előtt.

nevű szerzetes alapította meg. A vallásos élet súlypontját a koncentrációra és a meditációra helyezte. A szekta tanítása szerint az elmékedés a tiszta igazság ismeretét közvetíti, és a tiszta igazság birtokában az ember megismeri, hogy minden élet-tartalom csak látszat. A zent kedélyállapotra gyakorolt rendkívüli kedvező hatásáért kedvelik Japánban, különösen a harcosok (szamurájok) körében. Innen van a neve is: busi-bukkjo, azaz a busik vagy harcosok buddhizmusa.

A vadzsarayána buddhizmust a mantrák kimondott meditációjával egyenértékűnek tekintették. A késői mahayánába, a varázsformulák erejébe vetett hit megnövekedett. Ez az irányzat mágikus, titkos tanítást hozott létre, amely az eredeti buddhizmustól még inkább eltávolodott azáltal, hogy női isteneket is magába fogadott.

Tibetben a 7. században a helyi vallás (a bon) és a mahájána, valamint a vadzsarayána összeolvadásából jött létre a lámaizmus, a buddhizmusnak e sajátos „legelfajzottabb” változata. Ott az okkult és mágikus tibeti vallással elegyedve a buddhizmus egy speciális felekezetét eredményezte. Feje a dalai láma, egy ember, akit egy Boddhisattva megtestesüléseként imádtak.

A kínai buddhizmus irányzatai, szektái közül a legjelentősebb az Indiában a 6. században átkerült és meghonosodott elmékedés (dhjána) iskolája volt. Előterjesztése Bódhidharma indiai szerzetes nevéhez kapcsolódik. Ez a meditációs iskola Kínában „csan”, Japánban „zen” néven vált ismertté. Tanításának lényege az, hogy az igazságot, Buddhát környezetünkben, magunkban kell megtalálnunk.

Az iszlám jelentése: az Isten iránti odaadás, belenyugvás az ő akaratába. Nagy súlyt fektetnek arra, hogy Mohamed (Kr. u. 570–632) nem új vallást alapított, hanem egy magasrendű és végleges formát adott az Ádám kora óta létező ősvallásnak. Meggyőződésük szerint az iszlám az egyetlen igaz hit, s erre a hitre kell téríteni az egész világot.

A szunnita irányzat képviseli az ortodox iszlámot. A világ muszlimjainak mintegy 90%-át foglalja magába. Létrejötté Mohamed halála után az első három kalifát a közösség konszenzusa (idzsmá) alapján választotta, tekintet nélkül a prófétától való származásra.

A síita irányzat képviseli az utolsó általánosan elismert kalifát, Ali hívei hozták létre. Eredetileg olyan pártot alkottak, amely a próféta családjának a kalifaságra támasztott igényét kívánta támogatni. A síiták ma a muszlimok több mint 10%-át teszik ki. A síiták idővel teológiai magyarázattal is alátámasztották állásfoglalásukat. Azt állították, hogy Ali utódai különleges természetfeletti adottságokat örököltek Mohamedtől. Vallási vezetőiket nem kalifáknak, hanem imámoknak nevezték. Szerintük az első imám Ali volt.

Az iszlámban – különösen néhány síita irányzattól – nagy szerepet játszott és játszik ma is a madhizmus: *várakozás az eljövendő világmegváltó messiásra*, aki teljesítve Allah akaratát, megvalósítja a földön Isten uralmát. A madhi-eszme mindig a fennálló, létező hatalommal elégedetlenek trónusa volt, akik a prófétai jövődőlésben bizakodva remélték a viszonyok megváltozását, amely szerint az idők betelével Allah egy férfit támaszt a próféta ivadékaiból, aki a világot eltölti jóval és igazsággal – a férfi a mahdi, a jó útra vezérelt.

A baháizmus az iráni síita iszlámból kifejlődő reformirányzat. Tanítása szerint minden igazság és megismerés forrása az isteni kinyilatkoztatás, amelyet a világon minden időben az isteni küldöttek hirdettek ki. Ezek fellépései a történelem egy-egy szakaszát jellemzik. Az első próféta

Ádám, s utána Noé, Ábrahám, Mózes, Krisna, Buddha, Zarathusztra, Jézus és Mohamed. Az utolsó és legnagyobb próféta azonban Baháulláh volt. A baháizmus tehát az iszlámból szakadt ki, de több vallás elemeiből építkező szekta lett. Már 1925-ben kimondta az iszlám bíróság a bahái vallás elszakadását az iszlámtól. Ez a vallás egyike kíván lenni a világvallásoknak, olyan hitként, amelyben teljes harmóniában benne foglaltnak a vallások alapelemei.

Párszizmus: Zarathusztra vallásának, az ősi perzsa hitnek mai hívei a párszik. Hisznek az egyetlen Jóistenben (Ahura-Mardó), akinek Zarathusztra a prófétája. Hisznek a halál utáni életben a másvilágon, ahol mindenki érdeme szerint megkapja földi élete jutalmazását vagy büntetését.

Mindezt a szinkretizmust próbálja összefoglalni a New Age világmozgalom, amely az 1980-as években keletkezett és terjedt el az USA-ban s majd az egész világon. Ez a szellemi mozgalom új világképet kínál: az ember önmegvalósítását, kozmikus jellegű spiritualizálódását. Célja az egyén és a társadalom átformálása, új lelkeséggel telítve.

*Krisna a kedvesével, Rádhával, 18. sz.
London, Victoria & Albert Museum*

Végül pedig a keresztyénség az a vallás, amelynek hitét és erkölceit Jézus Krisztus hirdette Palesztinában, s halála után az apostolok és az ő tanítványai terjesztették, terjesztik ma is az egész világon. A történeti Jézus létezése ma már mindenki számára kétségtelen. Ezt nemcsak a róla és követőiről szóló újszövetségi iratok bizonyítják, hanem a korabeli zsidó

*A Kuruk csatája, a Mahábhárata c. hőseposz alapján.
London, British Museum*

és római források is. Tanítása beleilleszkedett az ószövetségi kinyilatkoztatás kereteibe, de sok tekintetben forradalmasította és túllépte azt. Jézus nem a mózesi Törvény megszüntetésére, hanem annak beteljesítésére törekedett.

Mindebből a rövid ismertetésből kitűnik, hogy a benne foglaltak közül egyik vallás sem mondja a másiról, hogy jobb volna a sajátjánál. Kié akkor az igazság? Az előszóban megemlítették szerint a tetet öltött Isten mutatja be nekünk a tökéletes igazságot és az önfeláldozó, tiszta életet. Erről próbálunk meg beszélni a következőkben.

(Folytatása következik)

Idézetek jegyzéke

1. *Glazenapp, Helmuth von: Az öt világvallás* 5. o.
2. *Hunyadi László: A világ vallásföldrajza*, 93. o.

Bibliográfia

- A New Age keresztyén szemmel (videokazetta), Marana Tha 2000 Alapítvány, Bp., 1994.
- Bajusz Ferenc: A keresztyénség és a világvallások*, Református Kiadó, Bp.,
- Clarke, Peter B.: A világ vallásai*, Medicina Könyvkiadó, Bp., 1993.
- Dahlfesen, Thorwald: A sors mint esély*, Magyar Könyvklub, Bp., 1995.
- Gecse Gusztáv: Vallástörténeti kislexikon*, Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1983.
- Gesztely Tamás: Egyházak és vallások a mai Magyarországon*, Akadémiai Könyvkiadó, Bp., 1991.
- Gitt, Werner: ...És a többi vallás*, Evangéliumi Kiadó, Bp., 1994.
- Ringpocse, Szögjal: Tibeti könyv életről és halálról*, Magyar Könyvklub, Bp., 1995.
- Smith, Huston: A világ nagy vallásai*, Magyar Könyvklub, Bp., 1995.
- Szimonidesz Lajos: A világ vallásai*, Könyvtérképező Vállalat, Bp., 1988.